

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

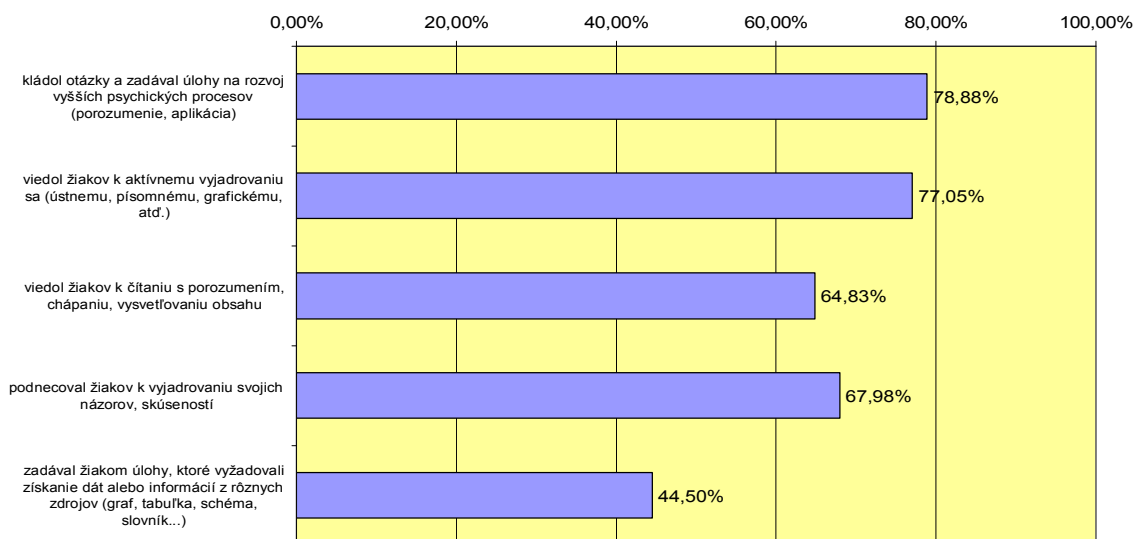
Správa o stave rozvíjania čitateľskej gramotnosti na gymnáziách a stredných odborných školách v školskom roku 2008/2009 v SR

Z celkového počtu 753 stredných škôl sa úloha plnila v rámci tematických inšpekcií v **113** (15,00 %). Kontrola sa uskutočnila na **48** gymnáziách (19,12 % z celkového počtu gymnázií) - 35 štátnych, 10 cirkevných, 3 súkromné a v **65** stredných odborných školách (12,94 % z celkového počtu stredných odborných škôl) - 50 štátnych, 1 cirkevná, 14 súkromných. S vyučovacím jazykom maďarským boli 2 gymnáziá, s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským 3 gymnáziá a 4 stredné odborné školy (SOŠ). Podkladom na vyhodnotenie stavu rozvíjania čitateľskej gramotnosti (ČG) boli zistenia z hospitácií vo vybraných predmetoch, informácie z dotazníka zadaného riaditeľom stredných škôl, doplnené rozhovormi s vedúcimi zamestnancami a učiteľmi.

Školskú knižnicu mali zriadenú na 45 gymnáziách (93,75 %) a v 53 SOŠ (81,53 %). Školy, ktoré nemali vlastnú knižnicu, ako dôvod uvádzali nedostatok priestorov. Knihy mali uložené väčšinou v skriniach v triedach, alebo na chodbách. Všetky školy v závislosti od finančných prostriedkov dopĺňali knižný fond novými titulmi. Na podporu a rozvoj ČG využívalo 34 gymnázií (70,83 %) a 46 SOŠ (70,76 %) priestory školských knižníc v čase mimo vyučovania na rôzne aktivity. Okrem vypožičiavania kníh školy organizovali besedy o prečítaných dielach, o organizácii a práci v knižnici, informačno-zábavné podujatia, besedy so spisovateľmi, hercami, vedcami v spolupráci s miestnymi knižnicami, podujatia k Medzinárodnému dňu knižníc, Noc s Andersonom, Čitateľský maratón a mnohé ďalšie. Uskutočňovali tvorivé dielne na prezentáciu vlastnej tvorby žiakov, súťaže v prednese poézie a prózy, poskytovali žiakom literatúru na vypracovanie projektov a referátov. V mnohých školách aktívne pracovali rôzne literárne a dramatické krúžky. Na rozvoj čitateľskej gramotnosti vo vyučovaní využívalo 35 gymnázií (72,29 %), 48 SOŠ (73,84 %) multimedialne programy, internet použilo 44 gymnázií (91,66 %), 60 SOŠ (92,30 %). Dôležitou súčasťou rozvíjania ČG je vzdelávanie učiteľov, ktorého sa zúčastnili učitelia z 32 gymnázií a 38 SOŠ. Vzdelávanie väčšinou zabezpečovalo metodicko-pedagogické centrum, niektoré vysoké školy a časť učiteľov sa vzdelávala v rámci metodických orgánov škôl, ako aj individuálnym štúdiom.

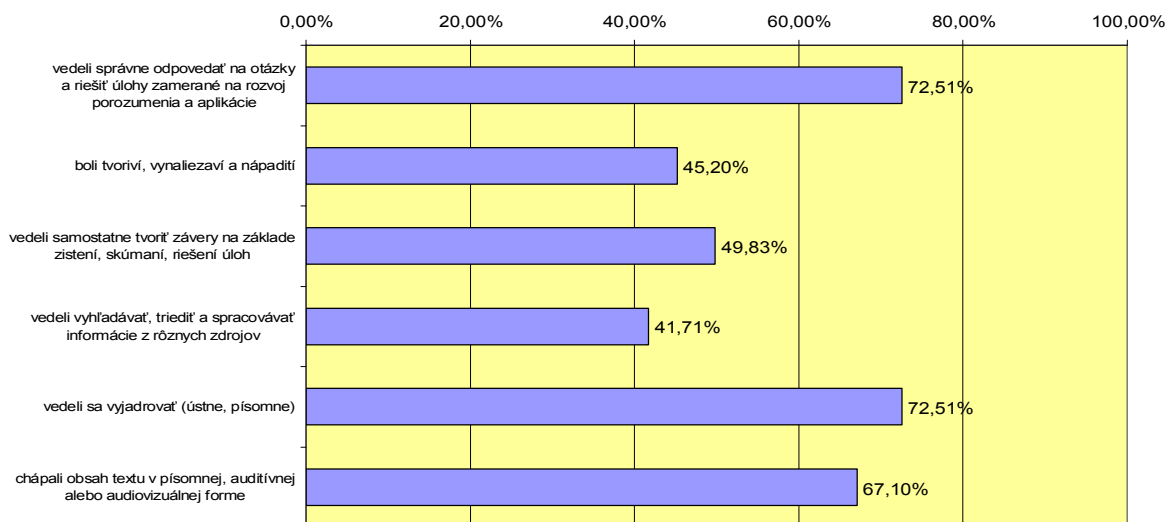
Na **gymnáziách** sa počas tematických inšpekcií vykonalo **1 146** hospitácií na hodinách slovenského jazyka a literatúry, cudzích jazykov, matematiky, geografie, biológie, fyziky, chémie, občianskej náuky, informatiky a v školách s vyučovacím jazykom národností na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Rozvíjanie ČG sa sledovalo z hľadiska činnosti učiteľa a z hľadiska činnosti žiakov. Pozitívom bolo, že učitelia kládli otázky a zadávali úlohy na rozvíjanie porozumenia a aplikácie (78,88 %). Poznatky sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, prostredníctvom motivačného rozprávania, podnecovali aktivizáciu predchádzajúcich vedomostí, skúseností žiakov a stimulovali ich verbálnu reflexiu. Väčšina učiteľov viedla žiakov k aktívnemu ústnemu i písomnému vyjadrovaniu. Prostredníctvom práce s textom v písomnej i auditívnej podobe viedli žiakov k čítaniu s porozumením a k vysvetľovaniu obsahu. V menšej miere podnecovali žiakov k experimentovaniu, k tvorivosti a vynaliezavosti. Na väčšine sledovaných hodín učitelia viedli žiakov k čítaniu schém, tabuliek a grafov, k odhaľovaniu a vysvetľovaniu vzájomných vzťahov a súvislostí.

ČG z pohľadu vyučovania učiteľom na gymnáziách

Na hodinách žiaci vedeli správne odpovedať na otázky a riešiť úlohy so zameraním na rozvíjanie porozumenia a aplikácie (72,51 %). Na niektorých hodinách bola časť žiakov menej tvorivá a nápaditá. Väčšinou pri plnení úloh samostatne tvorili závery a odôvodňovali správnosť riešenia, prepájali teóriu s praxou, vhodne argumentovali. Negatívom bolo, že mnohí žiaci nevedeli dostatočne vyhľadávať, triediť a spracovávať informácie z rôznych zdrojov, tieto činnosti ovládalo len 41,71 % žiakov. Vedeli sa vyjadrovať zrozumiteľne a vecne správne, chápali obsah textu v písomnej i auditívnej podobe, mali menej príležitostí pre zapájanie sa do diskusie. Čitateľské a jazykové zručnosti dokázali aplikovať vo verbálnom prejave, pri práci s textom a počas práce v skupinách.

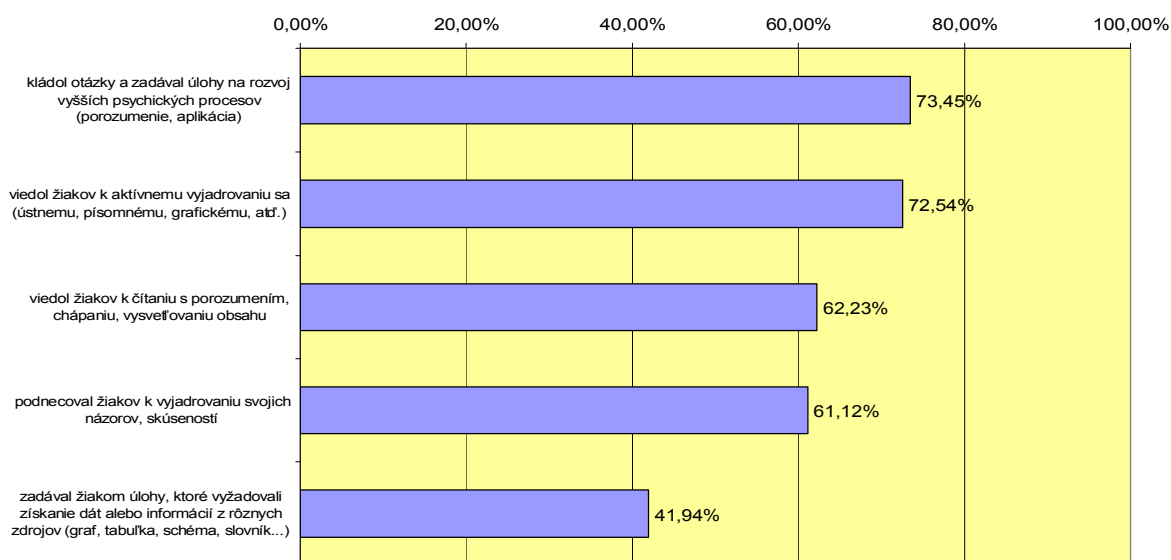
ČG z pohľadu učenia sa žiakov na gymnáziách

V **stredných odborných školách** sa vykonalo celkom **2 151** hospitácií, z toho 1 533 na teoretickom vyučovaní a 618 praktickom vyučovaní v študijných aj učebných odboroch. Rozvíjanie ČG sa sledovalo len na teoretickom vyučovaní. Na prevažnej väčšine hodín učitelia prístupne učivo zrozumiteľným spôsobom pri rešpektovaní schopností žiakov, kládli otázky a zadávali úlohy zamerané na rozvoj porozumenia a aplikáciu poznatkov (73,43 %). Z foriem využívali najmä výklad a riadený rozhovor, učivo sprostredkovali

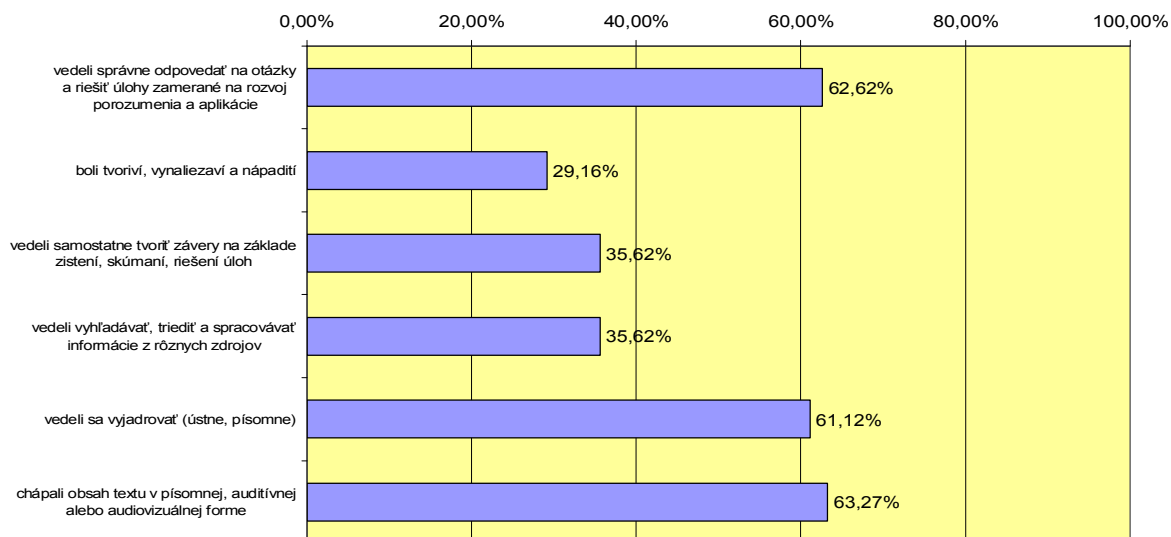
v logickom slede. Žiaci mali dostatočný časový priestor na rozmyšľanie pri zadávaných úlohách a otázkach. Väčšina učiteľov ich viedla k aktívnemu verbálnemu vyjadrovaniu. V menšej miere zapájali žiakov do diskusie, k zdôvodňovaniu riešení, čím nerozvíjali ich kritické a analyticko-syntetické myslenie. Na väčšine sledovaných hodín viedli žiakov k čítaniu s porozumením, k vysvetľovaniu obsahu literárnych ukážok, pomocných textov, obrázkov (62,23 %). Stimulovali ich k vyjadrovaniu svojich názorov a skúseností. Väčšina učiteľov nezadávala úlohy, ktoré si vyžadovali získanie informácií z grafov, tabuliek, schém, slovníkov. Absentovalo zadávanie úloh na rozvíjanie tvorivého a divergentného myslenia (41,94 %). Otázkami nadväzovali na predchádzajúce učivo, viedli žiakov k spájaniu problémov, tém a využívali medzipredmetové vzťahy.

ČG z pohľadu vyučovania učiteľom v SOŠ

Žiaci vedeli správne odpovedať na otázky a riešiť úlohy zamerané na rozvoj porozumenia a aplikácie (62,62 %). Poznali a používali odbornú terminológiu v jednotlivých predmetoch. Dokázali zhodnotiť a zdôvodniť správnosť použitých postupov a následne ich využiť pri praktických činnostiach. Tvorivé riešenia úloh a problémov boli skôr sporadické, vyskytli sa iba na časti sledovaných hodín (29,16 %). Vynaliezavosť a nápaditosť bola do značnej miery podmienená druhom úloh a individuálnymi schopnosťami jednotlivcov. Mnohí žiaci nevedeli samostatne navrhovať riešenia či technologické postupy pri zadávaných úlohách. Samostatne reagovali len na úlohy s jednoduchou aplikáciou nadobudnutých poznatkov, ich činnosť si väčšinou vyžadovala sústavnú asistenciu učiteľa. Poznávacie kompetencie žiakov v oblasti vyhľadávania, triedenia a spracovávaní informácií z rôznych zdrojov boli väčšinou na priemernej úrovni. Informácie získané z internetu spracovávali prevažne v zadaniach na domácu úlohu, priamo na hodinách s týmto zdrojom informácií pracovali skôr ojedinele. Žiaci sa na hospitovaných hodinách vyjadrovali skôr ústne. Odpovedali na otázky aj s gramatickými chybami, ale vecne správne. Za pomoci vyučujúceho dokázali urobiť korekcie. Písomné vyjadrovanie sa využilo v menšej miere, väčšinou súviselo s domácou prípravou. Zadané úlohy, literárne texty vedeli nielen reprodukovať, ale dokázali argumentovať a zdôvodňovať. Aj pri auditívnej podobe cudzojazyčných textov dokázali zachytiť ich podstatu a za pomoci vyučujúcich stručne vyjadriť hlavnú myšlienku textu.

ČG z pohľadu učenia sa žiakov na SOŠ

Vo väčšine stredných škôl, okrem 3 gymnázií a 12 SOŠ boli zriadené knižnice, knižný fond sa podľa možností dopĺňal. Priestory knižníc sa využívali na rôzne aktivity žiakov v čase mimo vyučovania. Zlepšenie si vyžaduje vzdelávanie všetkých učiteľov v oblasti rozvíjania ČG. Pozitívom bolo, že učitelia kladli otázky a zadávali úlohy na rozvíjanie porozumenia a aplikácií, viedli žiakov k aktívnemu ústnemu a písomnému vyjadrovaniu. V menšej miere zadávali úlohy, ktoré vyžadovali získavanie dát alebo informácií z rôznych zdrojov. Žiaci gymnázií vedeli správne odpovedať na otázky a riešiť úlohy zamerané na rozvoj porozumenia a aplikácie. Slabšia úroveň bola v tvorivosti, vynaliezavosti a nápadiťosti u žiakov oboch druhov škôl. V SOŠ mali problémy aj so samostatným tvorením záverov na základe zistení, skúmaní a riešení úloh. Zlepšenie vo vyučovaní a učení sa žiakov si vyžaduje vyhľadávanie, triedenie a spracovávanie informácií z iných zdrojov, nielen z učebníc.

Odporúčania

Riaditeľom stredných škôl

- venovať pozornosť rozvíjaniu ČG vo všetkých predmetoch

Metodicko – pedagogickému centru

- vzdelávať učiteľov v oblasti ČG